

عنوان: شاخص توسعه انسانی در ایران در سال ۲۰۲۳

پیام‌های اصلی

- بر اساس گزارش توسعه انسانی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۲۳، ایران با نمره شاخص ۰/۸۰، در بین ۱۹۳ کشور دنیا رتبه ۷۵ و در بین ۲۲ کشور منطقه چشم‌انداز رتبه ۱۱ را دارا بوده است؛
- روند شاخص توسعه انسانی در ایران در سال‌های مورد بررسی همواره رو به افزایش بوده و از ۰/۶۱ در سال ۱۹۹۰ به ۰/۸۰ در سال ۲۰۲۳، افزایش یافته است؛
- کشورهای امارات متحده عربی، عربستان و بحرین به ترتیب با ۰/۹۴، ۰/۹۰ و ۰/۹۰ بیشترین مقدار شاخص توسعه انسانی را در منطقه چشم‌انداز در سال ۲۰۲۳ دارند.

مقدمه

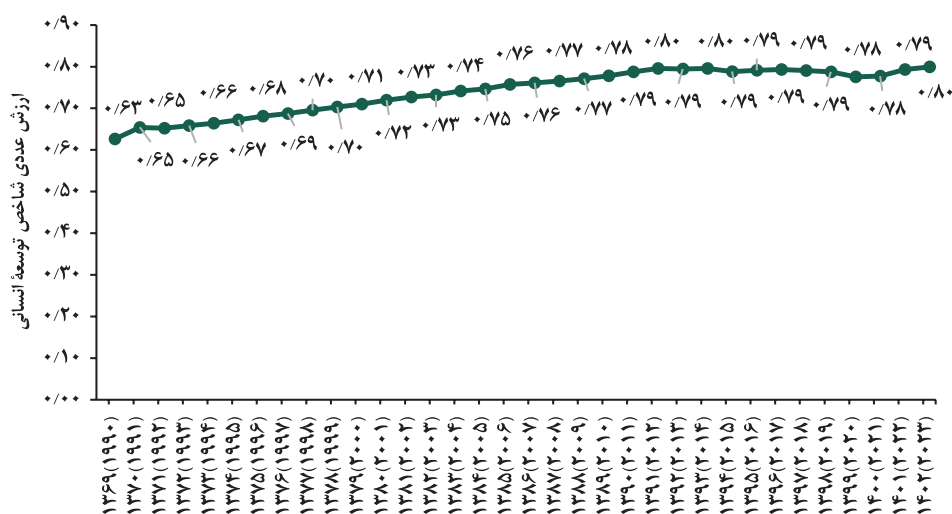
شاخص توسعه انسانی^۱ باهدف تأکید بر این نکته که مردم و توانایی‌های آن‌ها باید معیار نهایی برای ارزیابی توسعه یک کشور باشند و نه صرفاً رشد اقتصادی، ایجاد شد. نمره شاخص توسعه انسانی بین ۰ و ۱ است و گزارش رتبه‌بندی کشورهای جهان براساس این شاخص به‌صورت سالانه توسط سازمان ملل متحد منتشر می‌شود.

کشورها براساس نمره شاخص به چهار گروه تقسیم می‌شوند: ۱) کشورهای با شاخص توسعه انسانی بسیار زیاد: با مقدار شاخص بزرگتر و مساوی ۰/۸۰؛ ۲) کشورهایی با شاخص توسعه انسانی زیاد: با مقدار بین ۰/۷۰ و ۰/۷۹؛ ۳) کشورهای با شاخص توسعه انسانی متوسط: با مقدار شاخص بین ۰/۵۵ و ۰/۶۹؛ و ۴) کشورهایی با شاخص توسعه انسانی کم: با مقدار شاخص کمتر از ۰/۵۵.

شاخص توسعه انسانی

شاخص توسعه انسانی، یک شاخص ترکیبی است که از محاسبه میانگین هندسی ۳ شاخص درآمد سرانه، سال‌های تحصیلی و امید زندگی به‌دست می‌آید. برای اطلاعات بیشتر در مورد تعریف و نحوه محاسبه شاخص توسعه انسانی می‌توانید به گزاره‌برگ روند تغییرات شاخص توسعه انسانی در ایران که توسط مؤسسه ملی تحقیقات سلامت تهیه شده است، به آدرس استنادی زیر مراجعه نمایید.

<https://nihr.tums.ac.ir/ZHUso>

شکل ۱: تغییرات شاخص توسعه انسانی در ایران از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳

معرفی گزاره‌برگ

گزاره‌برگ نوشتاری خلاصه برای ارائه اطلاعات در چارچوبی است که نکات کلیدی در آن برجسته شده است.

در پاسخ به چه پرسش‌هایی تدوین شده است؟

جایگاه ایران در بین کشورهای دنیا و کشورهای منطقه چشم‌انداز در شاخص توسعه انسانی چگونه است؟

شامل چه مواردی است؟

منبع این گزاره‌برگ اطلاعات مربوط به شاخص توسعه انسانی از دفتر جمعیت سازمان ملل متحد در سال ۲۰۲۳ می‌باشد.

شامل چه مواردی نیست؟

در این گزاره‌برگ از اطلاعات سایر گزارش‌ها مانند گزارش‌های کشوری استفاده نشده است و ممکن است مقادیر برخی از شاخص‌ها با عدد رسمی کشوری تفاوت داشته باشد.

دریافت نسخه الکترونیکی

nihr.tums.ac.ir

شکل ۲: رتبه‌بندی شاخص توسعه انسانی کشورهای منطقه چشم‌انداز براساس گزارش ۲۰۲۳، توسط UNDP

وضعیت ایران از نظر شاخص توسعه انسانی

- نمره ۷۷/۶۵ سال برای «امید زندگی» نشان‌دهنده این است که به‌طور متوسط انتظار می‌رود افراد ۷۷/۶۵ سال عمر کنند. این مقدار در سال ۲۰۲۲، ۷۴/۵۶ سال بوده است؛
- شاخص «سال‌های مورد انتظار تحصیل» نشان می‌دهد در ایران، کودکان در سن ورود به مدرسه به‌طور متوسط انتظار می‌روند ۱۳/۹۷ سال از عمر خود را در سیستم آموزشی سپری کنند. این مقدار در سال ۲۰۲۲، ۱۴/۱۲ سال بوده است؛
- نمره ۱۰/۸۵ سال برای «میانگین سال‌های تحصیل تکمیل‌شده» نشان‌دهنده این است که افراد در ایران به‌طور متوسط ۱۰/۸۵ سال از عمر خود را در سیستم آموزشی سپری کرده‌اند. این مقدار در سال ۲۰۲۲، ۱۰/۷۵ سال بوده است؛
- شاخص «سرانه درآمد ناخالص ملی»^۱ نشان می‌دهد که هر نفر در ایران به‌طور میانگین، سالانه ۱۶,۰۹۶ دلار درآمد دارد. این مقدار در سال ۲۰۲۲، ۱۴,۷۷۰ دلار بوده است.

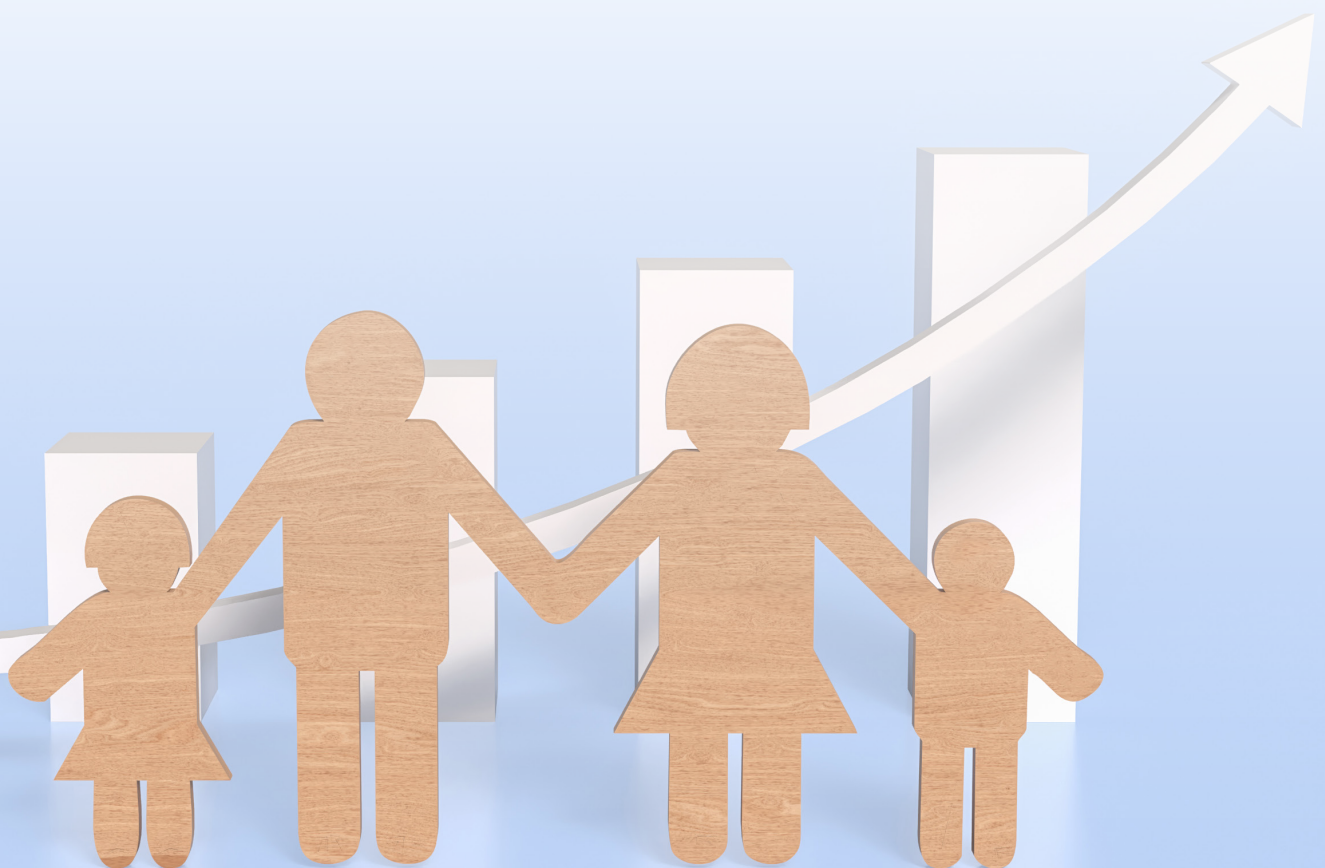

جدول ۱: مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی برای منطقه چشم‌انداز در سال ۲۰۲۳

رتبه	نام کشور	امید زندگی	سال‌های مورد انتظار تحصیل	میانگین سال‌های تحصیل تکمیل شده	سرانه درآمد ناخالص ملی-دلار
۱	امارات متحده عربی	۸۲/۹۱	۱۵/۶۰	۱۲/۹۹	۷۱,۱۴۲
۲	عربستان سعودی	۷۸/۷۳	۱۶/۹۵	۱۱/۶۱	۵۰,۲۹۹
۳	بحرین	۸۱/۲۸	۱۵/۹۳	۱۱/۱۳	۵۲,۸۱۹
۴	قطر	۸۲/۳۷	۱۳/۱۴	۱۰/۷۷	۱۰۵,۳۵۳
۵	عمان	۸۰/۰۳	۱۳/۴۴	۱۱/۸۹	۳۶,۰۹۶
۶	ترکیه	۷۷/۱۶	۱۹/۸۳	۸/۹۹	۳۴,۵۰۷
۷	کویت	۸۰/۴۱	۱۵/۹۰	۷/۵۷	۵۶,۶۱۲
۸	گرجستان	۷۴/۵۰	۱۶/۷۵	۱۲/۷۰	۲۰,۷۵۳
۹	قزاقستان	۷۴/۴۰	۱۴/۰۱	۱۲/۵۵	۳۰,۹۸۹
۱۰	ارمنستان	۷۵/۶۸	۱۴/۳۸	۱۱/۳۴	۲۰,۲۲۱
۱۱	ایران	۷۷/۶۵	۱۳/۹۷	۱۰/۸۵	۱۶,۰۹۶
۱۲	آذربایجان	۷۴/۴۳	۱۲/۹۱	۱۱/۰۷	۲۰,۶۶۸
۱۳	اردن	۷۷/۸۱	۱۳/۱۱	۱۰/۲۴	۹,۲۲۲
۱۴	لبنان	۷۷/۸۲	۱۱/۶۸	۱۰/۳۷	۱۱,۲۹۹
۱۵	قرقیزستان	۷۱/۶۸	۱۲/۷۱	۱۲/۰۷	۶,۰۷۸
۱۶	عراق	۷۲/۳۲	۱۲/۳۶	۶/۷۸	۱۲,۶۵۴
۱۷	تاجیکستان	۷۱/۷۹	۱۰/۸۵	۱۱/۲۷	۵,۷۴۷
۱۸	فلسطین	۶۵/۱۷	۱۳/۰۰	۱۰/۱۳	۶,۵۴۷
۱۹	پاکستان	۶۷/۶۵	۷/۹۰	۴/۳۲	۵,۵۰۱
۲۰	سودان	۶۶/۳۳	۸/۶۲	۳/۹۶	۲,۸۱۰
۲۱	افغانستان	۶۶/۰۴	۱۰/۷۹	۲/۵۱	۱,۹۷۲
۲۲	یمن	۶۹/۳۰	۷/۴۹	۵/۴۸	۱,۰۱۸

نتیجه‌گیری

براساس گزارش شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۲۳، ایران با نمره ۰/۸۰ در رتبه ۷۵ جهانی و ۱۱ در میان کشورهای منطقه چشم‌انداز قرار دارد. با اینکه وضعیت این شاخص در کشور در طول ۱۲ سال اخیر همواره رو به بهبودی بوده است و از ۰/۶۱ در سال ۱۹۹۰ به ۰/۸۰ در سال ۲۰۲۳ افزایش یافته است، اما ایران هنوز با کشورهای پیشرفته منطقه مانند امارات متحده عربی (رتبه ۱ منطقه با ۰/۹۴) و عربستان سعودی (رتبه ۲ با ۰/۹۰) فاصله دارد. بررسی مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی نشان می‌دهد که برای ارتقای جایگاه کشور، نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر به‌ویژه در دو حوزه آموزش و اقتصادی احساس می‌شود.

گزاره‌برگ حاضر توسط مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران تهیه شده است.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، سازمانی است که برای دیده‌بانی وضعیت سلامت، تولید و ترویج به کارگیری شواهد علمی مورد نیاز برنامه‌ریزان و سیاستگذاران سلامت در سطح ملی ایجاد شده است. تمرکز اصلی فعالیت‌های مؤسسه بر روی نتایج و پیامدهای اقدامات و مداخلات انجام شده در حوزه سلامت است. مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران در تلاش است با عمل به رسالت خود به عنوان دیده‌بان سلامت کشور با استفاده از همه توان دانشی داخل کشور و به کارگیری ظرفیت‌های بین‌المللی، ضمن پیش‌بینی روندها و رصد شاخص‌های نظام سلامت؛ با استفاده از تجربیات سایر نظام‌های سلامت، مداخلات مؤثر برای اصلاحات در نظام سلامت را طراحی و توصیه کند و در صورت اجرای آن‌ها به ارزیابی و پایش مداخلات می‌پردازد. از سویی به عنوان مرجع و مشاور تأمین شواهد علمی تصمیم‌گیران سلامت در کشور و دیده‌بانی منطقه شناخته شده و از این طریق مجریان و متولیان حوزه سلامت را در دستیابی به جامعه سالم یاری می‌کند.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

بلوار کشاورز، خیابان وصال شیرازی،
خیابان بزرگمهر شرقی، پلاک ۷۰

nihr.tums.ac.ir

